Jogeset tanulsággal

Szeged határában 1969. július 8-án a délutáni órákban nagy erejű széllökésekkel kísért vihar volt. Záporsűrűségű eső esett és a viharhoz villámcsapások is párosultak. A legkisebb széllökés 22 m/sec volt. A meteorológiai adatok szerint ilyen széllökésekkel párosult vihar Szeged határában évente többször is előfordul.

Ebben a viharos időben hajtotta a felperes azt a lovas kocsit, amelybe két, 12—13 éves, jó erőállapotban levő hidegvérű fuvarosló volt befogva. Útja a Makkoserdő soron át vezetett. A Makkoserdő sor felett a Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat által fenntartott villamos-légvezeték húzódott, amely a vihar következtében leszakadt. Ez a légvezeték a lovas kocsi menetirány szerinti bal oldalán levő oszlopból indult ki, és a másik oldalon levő házak egyikét kötötte be a villamos hálózatba. A leszakadt vezeték az oszlop közelében lógott le a kocsiútra.

A rossz látási viszonyok között közlekedő felperes a haladási irányának megfelelő jobb oldalról kénytelen volt a bal oldalra — a villanyoszlop közelébe — húzódni, mert az előtte levő útszakaszt egy nagyobb tömegű földrakás elzárta. A leszakadt vezeték észlelését az erős esőfüggöny és az gátolta, hogy a lehullott vezeték a lovas kocsi hajtójához képest a tartóoszlop ellenkező oldalán volt. Amikor a lovak a leszakadt vezeték irányába értek, összerogytak. Mindkét ló pillanatokon belül kimúlt.

A felperes a két ló 18 000 forint értékének megfizetése iránt perelte a Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalatot. Az áramszolgáltató vállalat egyrészt azzal védekezett, hogy a kárt a szélvihar idézte elő, amely olyan elemi erejű volt, hogy ezért ő a felelősség alól mentesül. Arra is hivatkozott, hogy a lovas kocsit hajtó károsult sem elég figyelemmel hajtotta a lovakat, mert ebben az esetben észlelnie kellett volna a leszakadt vezetéket.

A fokozott veszéllyel járó tevékenység körét a törvény szándékosan nem határozza meg. Ezzel a bíróságokra bízza annak elbírálását, hogy a konkrét tevékenység ennek minősül-e, vagy sem. Ennek a meggondolásnak az az indoka, hogy lehetetlenség lenne a teljesség igényével felsorolni mindazokat a tevékenységeket, amelyek a társadalom számára hasznosak és szükségesek ugyan, de amelyeknek működtetése fokozott veszélyt rejt magában. A tudományos-technikai forradalom időszakában ez különösen illuzórikus igény lenne. Mindenesetre a bírói gyakorlat szerint legáltalánosabban ebbe a kategóriába tartoznak a gépi meghajtású járművek (vasút, gépkocsi, motorkerékpár, természetesen a repülés), de ide sorolhatók a jelentős energiát szállító vezetékrendszerek, de még olyan üzemszerű, vegyszeres gyomirtás is, amely ezt a fokozott veszélyt magában rejti.

Az kétségtelen, hogy a vihar az áramszolgáltató vállalat üzemi tevékenysége körén kívül eső ok volt, tehát azt kellett eldönteni, hogy ez elháríthatatlannak minősült-e, vagy sem. Ezzel kapcsolatban a járásbíróság rámutatott arra, hogy nem tekinthető elháríthatatlan oknak az olyan vihar okozta légvezetékszakadás, amely az adott földrajzi térségben — jelen esetben Szeged területén — évenként többször is előfordul, így távolról sem tekinthető az elemi csapás mértékét elérő eseménynek. A bíróság ezért megállapította az áramszolgáltató vállalat kártérítési felelősségét.

Kármegosztásra sem volt ok. Figyelembe kellett venni a vihar okozta igen rossz közlekedési, látási körülményeket, az úton levő azt az akadályt, ami miatt a lovas kocsi hajtója kénytelen volt az oszlop közelébe vezetni a lovakat. Ezért semmi olyan magatartás nem volt felróható a felperesnek, ami ennek a kármegosztásnak az alapját képezhetné. Az alperes tehát a két ló 18 000 forint értékét és annak 1969. július 8-tól számított évi 5 százalék késedelmi kamatát volt köteles megfizetni. A kamatfizetésre a törvény azon rendelkezése az irányadó, hogy a kártérítés a károkozáskor nyomban esedékes. Ettől kezdve volt az alperes késedelembe, ami kamatfizetési kötelezettséget von maga után.

Dr. Falu György

Az építész festő

Negyven évvel ezelőtt, 1933. nov. 18-án halt meg Szolnokon Zombory Lajos kiváló művészegyéniség, a szolnoki művésztelep egyik újjáformálója, vezetője.

Zombory Lajos Szegeden született 1867. jan. 9-én, a Felsővároson. Édesapja olyan jól képzett lakatosmester volt, hogy ügyes felkészültségénél fogva kisebb-nagyobb vasbútorok gyártására is vállalkozott. Az 1879-es várospusztító nagyárvíz a műhelyt teljesen megsemmisítette, és a család elképzelt életvitelét új mederbe sodorta. A megélhetés érdekében Zombory Lajosnak korán foglalkozás után kellett néznie. A már gyermekkorában felfedezett rajzkészségét hasznosította. Aradra ment, ahol 14 évesen Halmai Andor irodájában építési rajzolóként helyezkedett el. Öt évet töltött Aradon, majd Lechner Ödön irodájában vállalt állást. Lechner mellett annyira belejött az építészeti eljárásokba, munkálatokba, hogy már önállóan is részt vett különböző pályázatokon, amelyeken szép sikereket ért el. A szegedi gőzfürdő megépítésére kiírt pályázaton a II. díjat nyerte el, és szintén II. díjat kapott tervével a szegedi Közművelődési Palota pályázatán. Tervei alapján készült el Szegeden a volt ügyvédi kamara székháza, amely ma a KISZ városi és járási bizottságának ad otthont. Lechner Ödön irodájában 12 éven át dolgozott, és minden lehetősége megvolt arra, hogy építészi munkásságával biztosítsa jövőjét. Ennek ellenére elpártolt ettől a pályától, mert egyre fokozódott vonzalma a festészet iránt.

Megtakarított pénzével és Szeged város ösztöndíjával Münchenbe ment tanulni, ahol 31 évesen Züge iskolájában művelte tovább eredeti tehetségét. Négy évet töltött Münchenben, és hazajövetele után további 4 évig Benczúr mesteriskolájában tanult. Ezután érezte úgy, hogy most már megállja a helyét a piktúra területén is. Nem lett hűtlen az Alföldhöz, igaz, nem Szegedre, hanem Szolnokra költözött. Állandóan együtt élt a város és vidéke hangulatával, amely örökre ihletőjévé vált. Zombory nemcsak a szemével nézte, hanem lelkével is látta az Alföldet, azt a sajátos, sehol meg nem ismétlődő világot. Minden igyekezetével azon volt, hogy a szolnoki művésztelep ismét elérje azt a színvonalat az életképfestészetben, amit a 19. században betöltött. Ez a küzdelem vált Zombory igazi énjévé, és vásznai úgy teljesedtek ki, mint az alföldi róna és az ott élő emberek belső életvilágának talán a legavatottabb életre ébresztése. Ennek igazolására néhány nagy értékű vászna: Magyar bika, Szántás, Igáslovak, Magyar gulya, Magaslaton.

Életében itthon és külföldön ötször rendezett munkáiból gyűjteményes kiállítást, és a fogadtatás mindenütt a legnagyobb elismerés hangján szólt. Jelenleg is több műve szerepel a Magyar Nemzeti Galéria tárlatain.

Zombory Lajos vásznairól a kiegyensúlyozott lelkiségű művészt ismerjük meg, amit talán szülővárosa hangulatából ragadt magával, és életképfestészetének örök mottójává vált.

B. J.

Fakultatív osztályok két szegedi gimnáziumban

Új lehetőség a továbbtanulóknak

Az általános iskolás tanulók között már egyre többször beszéd tárgya a továbbtanulás. Az idei iskolai évben Szegeden egy új lehetőség is kínálkozik a VIII. osztályt végzők gimnáziumi beiskolázásakor: jelentkezhetnek a Radnóti Miklós Gimnáziumban és a Ságvári Endre Gimnáziumban nyíló *fakultatív rendszerben tanító osztályokba.*

Miért szervezték a két iskolában a fakultatív rendszerben tanító osztályokat, és mi a fakultativitás lényege?

A szülők előtt is közismert, hogy iskolarendszerünk a változás korát éli. A tananyagcsökkentésről, a túlterhelés megszüntetésének fontosságáról, az iskola demokratikus légkörének kialakításáról stb. már lapunkban többször írtunk. Azt is kimondja viszont az MSZMP Központi Bizottságának az oktatásügy továbbfejlesztését szolgáló határozata, hogy olyan gimnáziumot kell létrehozni, melynek „feladata elsősorban a továbbtanulásra való felkészítés legyen, a tovább nem tanulókat pedig segítse a gyakorlati életre való felkészítéshez is". E két funkció úgy valósulhat meg, ha a gimnázium *maximálisan felkészíti tanulóit a felsőfokú tanulmányokra, illetve a választott speciális területeken az életre oly módon, hogy második funkciója nem lesz azonos a szakközép- és a szakmunkásképző iskola feladatával.* A két szegedi iskola tehát a párthatározatnak erre vonatkozó elgondolásait valósítja meg a gyakorlatban, gyorsítva, siettetve ezáltal a fejlődést és kibontakozást.

S miért nevezik ezt fakultatív rendszernek? Azért, mert a tanulók *harmadik osztálytól kezdődően* tehetségüknek, hajlamuknak, pályairányulásuknak megfelelően *maguk választhatják meg, hogy milyen tárgyakat óhajtanak alaposabban, intenzívebben tanulni,* hogy a felsőoktatási intézmények felvételi vizsgáján, illetve a gyakorlati pályán minél jobban megállják helyüket.

Hogyan épül fel a fakultatív rendszerű osztály I—IV. évfolyama?

Az I. és a II. osztályban minden tanuló egységes, általános képzésben részesül. Az első osztályba lépő tanulók előképzettségének színvonalát a tanév elején objektív mérésekkel megállapítják. A megállapított hiányok megszüntetésére az általános képzéssel párhuzamosan felzárkóztató foglalkozásokat szerveznek, egészen a hiányok megszüntetéséig. Azután a tanulók a második év végéig olyan „adottságokat feltáró tevékenységben" is részt vesznek, melynek segítségével még biztosabban megállapíthatja az osztálytanári közösség a tanulók tehetségét és képességét, melynek alapján a tanulókkal és a szülőkkel együtt dönt — a pályaválasztási elképzeléssel is egybeeső — szakosodás irányáról. (A szakosodás irányai például: természettudományi blokk: matematika—fizika, vagy fizika—földrajz—biológia stb. szakokkal, társadalomtudományi blokk: történelem—idegen nyelv stb. szakokkal, gyakorlati blokk: irodai ügyintézés vagy laboránsképzés, vagy műszaki előképzés szakosodással stb. A blokkokon belül nagyon sok variáció lehetséges.)

Külön is előnye ennek a kétéves orientációs, tájékozódási szakasznak, hogy abban az esetben, ha például a tanuló rájön arra, hogy a matematika tantárgyat mégsem bírja olyan szinten, mint ahogy azt a követelmény diktálja, még mindig van lehetősége a második évfolyam végéig új szaktárgyat választani. Olyat, amelynek tanulásában nem lesznek problémái. Végeredményben tehát: nem lesz senki elől elzárva az út. Eddig általában a Radnóti Miklós Gimnáziumban és a Ságvári Endre Gimnáziumban — férőhely hiányában — csak a legjobb tanulmányi eredményűeket vették fel a biológia, illetve az angol tagozatba. Most a fakultatív jellegű osztályok ezt a problémát megoldják: a második év végén — ha a jelentkező eléri a megfelelő szintet — jelentkezhetnek olyan blokkba is, ahol a biológia, illetve az angol a szakosított tárgy. Annál is inkább, mert az iskolák olyan blokkokat indítanak, amilyenekre tehetségük és képességük alapján — a tanulóknak szükségük van.

A III—IV. osztályban a tanulók már a választott blokknak megfelelően csoportosulnak. (Egy osztály a szakosodásnak megfelelően három blokkra bontható.) A tanulók ebben a szakaszban kiemelten magas óraszámban és kis létszámú csoportokban tanulják a blokknak a tárgyait, és csökken a blokkhoz nem tartozó óráknak a száma. (Például: a természettudományi blokkban kevesebb lesz a társadalomtudományi tantárgyak óraszáma.) A blokkban levő tárgyak magasabb óraszámban és magasabb szinten való oktatása révén, az eddigieknél többféle felsőfokú intézménybe lesz a tanulóknak nagy felvételi esélyük. Az a tanuló pedig, aki a gyakorlati pályára megy, olyan magas óraszámban tanulja a gyakorlati tárgyakat (ügyviteli tagozat esetében az irodai adminisztrációs teendőket, a gépírást, a gyorsírást, a telexgép használatát stb.), hogy az életben jól meg tudja állni a helyét.

A fakultatív osztályokat szervező iskolák vezetői tisztában vannak azzal, hogy az új dolgok nehezen találnak utat a tanulókhoz és a szülőkhöz, ezért csupán annyi osztályt indítanak, ahányat a fakultatív tagozatra jelentkező tanulók száma indokol. S hogy a tanulók és szüleik esetleges korábbi elgondolását is tiszteletben tartsák, olyan döntés született, hogy *a két iskola továbbra is működteti jól bevált régi típusú tagozatos osztályait is.* Ezért a Radnóti Miklós Gimnáziumban a biológia, a kémia, a matematika I., a fizika, az orosz nyelvi és a német nyelvi tagozatba, a Ságvári Endre Gyakorló Gimnáziumban pedig a matematika II., fizika, az angol nyelvi, a francia nyelvi és az orosz nyelvi tagozatba is lehet jelentkezni.

A fakultatív osztályok nyitásáról az általános iskolák is kapnak értesítést.

Pásztor Ferenc:

Véletlenül katona

50.

— Adtam hát, olyat, mint neked. De attól nem pusztulhatott el, és nem is szökött világgá. Az csak egyszerű hashajtó volt. Csak nem képzeled?

— Én semmit sem képzelek, Rózsa elvtárs, de azt tudom, hogy én is olyan vagyok még mindig, mint akit fejbe vertek.

— Bolond — ripakodott rá Rózsa, de elég csendesen, nehogy a többiek is odafigyeljenek. — Az attól van, mert heveny gyomorrontás esetén az embernek minden végtagja elgyengül, általános rosszullét környékezi, nem esik jól semmi, és szédül is.

— Ez az! Most mondtad ki. Rózsa, nagy botrány lesz...

— Bálványi, nekem az a gyanúm, hogy bolondgombát ettél!

Rózsa határozottan megrémült, már maga sem tudta, hogy komolyan vegye-e Bálványi ijedtségét, vagy sem.

— Rózsa, figyelj rám, Zsanó sok szert kapott. Egész éjjel sétált, mint az alvajáró. Legalább tizenkétszer ment ki. Tizenharmadszorra nem bírta. Elgyengült. Te is mondtad... Elszédült, te is mondtad...

— Mondtam hát, csak tudom. Egészségügyi szakvizsgát tettem, s tavaly kétszer is dicséretet kaptam, a lelkiismeretes szolgálatellátásért.

— Majd most mást kapsz, de előbb felnégyellek, ha valami baja történt a barátomnak. Tudd meg Rózsa, hogy a Zsanó beleszédült a reterátba.

— Micsoda? Mit beszélsz? — Olyanná vált az arca, mint a hamu. Szerencsére, gallér nélküli inget viselt, máskülönben ki kellett volna gombolkoznia.

— Hová szédült? — kapta el Rózsa Bálványi karját, és indult a fehérre festett házikó felé.

— A klotyóba, te értetlen — üvöltötte Bálványi, és mindenki odafigyelt.

Kitört a botrány. Minden szabadon lézengő és minden szolgálatban álló katonai személy megtudta Bálványi feltételezését. Tömegesen indultak a jelzett hely felé. Többen befogták az orrukat, többen elsárgultak, mert a gondolat kissé felkavarta a gyomrukat. De legtöbben hangos kiabálással magyarázták a lehetőségeket, esélyeket. Rózsa volt a legbuzgóbb, és az istálló mellől felragadott egy hosszú fenyőrudat, majd elszántan belépett a házikóba.

Pillanatok múlva mindenki érezte a környéken a különleges akció szagát. Még Zsanó is. Nyugodtan feltápászkodott, lerázta magáról a széna maradékát, és kissé álmosan, bedagadt szemmel körülnézett. Látta, hogy egy kupacban van a legénység, majd agyonnyomják egymást, és a buzgalomtól semmit sem hallanak. Kíváncsi természetének ő is engedve, beállt a kupacba. Hagyta, hogy lökdössék, hogyta, hogy rúgják a lábát, ha rossz helyre tette a fapapucsot.

— Mi van, mi van? — kérdezte valakitől.

— Hozz gyorsan egy létrát, hátha kell — ordított rá a hozzá legközelebb álló. Ő pedig nyugodtan ment, elvette a létrát a szénapadlás mellől, és odakészítette a fal mellé.

— Szegény Zsanó — hallotta valahonnan a kupacból Bálványi reszkető hangját és majdnem megijedt.

— De milyen szegény — mondta utána ő is, de senki nem ismert a hangra. Hogyan ismerték volna, hiszen neki, Bálványi-teória szerint, most valahol a ...-ban kellett lennie.

— Kellett ez a hülye szépségverseny — ordított fel kínjában Rózsa, és hátával csinált helyet magának, mert kissé forgott vele a világ. Már gyerekkorában érzékeny volt az erősebb illatokra. Kitámolygott a levegőre. Szerencsére Zsanó is közelben volt, elkapta a karját, nehogy elessen.

— Csak te ne szidd a versenyt. Neked is volt benne vezető szereped — korholta Zsanó Rózsát, majd nyomban érdeklődni kezdett. — De mit műveltek itt? Van ott benne talán arany?

Rózsa felordított, s csak kevésen múlott, hogy nem vágódott hanyatt.

— Te hogy kerülsz ide?

— Szép csendesen idemeneteltem, kényelmes csatárléptekkel — mondta nevetve. — De ha baj?

Erre mindenki felfigyelt, s vésztjóslóan léptek feléje.

— Ezért megrakunk — mondták többen is, nem éppen viccesen.

— Ne őt, Bálványit, aki kitalálta — fordított a soron valaki, és nyomban Bálványira irányították a sortüzet.

— Uraim! — szólt Zsanó frissen és előzékenyen. — Amíg önök döntik el, hogy kinek verik ki szemét, vagy fogát, szíveskedjenek távozni toalettből, némi elintéznivalóm akadt benne!

(Folytatjuk.)